

فدک دتیزخ
ثروشی دربارہ ولایت
ثروشی دربارہ امام محمد علی

Sadr, Mohammad Baqir

صدر، محمدباقر، ۱۹۳۱-۱۹۷۹ م

فدک فی التاریخ، التشیع والإسلام، بحث حول المهدي عليه السلام. فارسی

فدک در تاریخ، پژوهشی درباره ولایت، پژوهشی درباره امام مهدی علیه السلام؛ نویسنده: سید محمدباقر صدر؛

مترجم: سید ابوالقاسم حسینی (ژرفا).

قم، دارالصدر ۱۳۹۶، ۳۶۰ ص.

فیبا

کتابنامه. فاطمه زهرا علیها السلام، ۸ قبل از هجرت - ۱۱ ق. Fatimah Zahra, The saint

محمد بن حسن بن علی بن ابی طالب، امام دوازدهم، ۲۵۵ ق -

شهادت Shi'ah

مهدویت Mahdism

فدک (عربستان سعودی) Fadak (Saudi Arabia)

۹۷۸-۹۶۴-۵۸۶۰-۶۰-۱

حسین ژرفا، سید ابوالقاسم، مترجم پژوهشگاه تخصصی شهید صدر

۱۳۹۶ ۴۱ ف ۴ ص / ۲۱۷/۵ BP

۲۹۷/۴۱۷۲

۵۰۷۰۹۷۱

نام کتاب: فدک در تاریخ، پژوهشی درباره ولایت، پژوهشی درباره امام مهدی علیه السلام

نویسنده: استاد شهید آیت الله سید محمدباقر صدر

مترجم: سید ابوالقاسم حسینی (ژرفا)

ناشر: انتشارات دارالصدر (پژوهشگاه علمی تخصصی شهید صدر)

نوب چاپ: اول

چاپ: سیرت قم

تاریخ چاپ: ۱۳۹۶ م

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

شابک: ISBN : ۹۷۸-۹۶۴-۵۸۶۰-۶۰-۱

حق چاپ محفوظ است.

فک د تیخ
پروشی در باره ولایت
پروشی در باره امام محمد ع مدنی

استاد شهید آیت الله سید محمد باقر

ترجمه
سید ابوالقاسم حسینی رزفا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

فهرست

پیشگفتار..... ۱۱

فدک در تاریخ

مقدمه نویسنده..... ۲۱

در صحنه انقلاب..... ۲۳

زمینه..... ۲۷

دستاویزهای انقلاب..... ۳۲

راه انقلاب..... ۳۷

زنان..... ۳۸

رخداد..... ۳۸

فدک..... ۴۱

موقعیت فدک و تحولات تاریخی آن..... ۴۵

[بهای معنوی و مادی فدک]..... ۵۱

تاریخ انقلاب..... ۵۳

- ۵۷.....[شیوه و شرایط پژوهش تاریخی]
- ۵۹.....[ارزیابی تاریخ اسلام در دوره نخست]
- ۶۵.....[سخنی با عقاد]
- ۷۱.....[زمینه های عاطفی انقلاب]
- ۷۳.....[انگیزه های خلیفه اول]
- ۷۴.....[جنبه های سیاسی انقلاب]
- ۸۲.....[اوضاع پیرامون درگیری]
- ۹۵.....[سقیفه و مخالفان]
- ۱۰۷.....[ویژگی های امام علی علیه السلام و موضع وی در برابر خلافت]
- ۱۲۲.....[مبارزه فاطمی و نقش آن در انقلاب]
- ۱۲۹.....[گزیده هایی از سخنان فاطمه علیها السلام]
- ۱۳۳.....[وصف فاطمه از رسول خدا صلی الله علیه و آله]
- ۱۳۵.....[مقایسه میان مواضع علی علیه السلام و دیگران]
- ۱۴۲.....[خطاب فاطمه به حزب حاکم]
- ۱۵۷.....[دادرسی کتاب]
- ۱۶۱.....[موضع خلیفه در برابر میراث فاطمه علیها السلام]
- ۲۰۳.....[ستیز درباره بخشیده شدن فدک]

پژوهشی درباره ولایت

- ۲۱۹.....مقدمه
- ۲۲۳.....[تشیع چگونه ولادت یافت؟]
- ۲۲۷.....[موضع منفی در برابر آینده دعوت]

۲۳۳	[موضع ایجابی در قالب نظام شورا]
۲۵۵	[موضع ایجابی در قالب گزینش و تعیین امام]
۲۶۱	شیعه چگونه پدید آمد؟
۲۶۳	[پیدایش دو رویکرد در دوران زندگی پیامبر ﷺ]
۲۶۹	[مرجعیت فکری و رهبری اهل بیت ﷺ]
۲۷۵	[جنبه معنوی و سیاسی در طرح تشیع]

پژوهشی درباره امام مهدی علیه السلام

۲۸۷	مقدمه
۲۸۹	[اندیشه مهدویت و ریشه های آن در تاریخ]
۲۹۷	چگونه این عمر بلند برای مهدی فراهم شده است؟
۲۹۹	[امکان عمر بلند برای انسان]
۳۰۵	معجزه و عمر بلند
۳۰۹	چرا این همه پافشاری برای بلندی عمر مهدی؟
۳۱۲	[عمر بلند و نقش آن در موفقیت راهبر]
۳۱۵	[آماده سازی فکری و راهبرانه برای روز موعود]
۳۱۷	آماده سازی راهبر منتظر چگونه به انجام رسیده است؟
۳۱۹	[پدیده امامت زود هنگام در زندگی اهل بیت ﷺ]
۴۲۳	[امامت زود هنگام در رسالت های آسمانی]
۳۲۵	چگونه باور کنیم که مهدی وجود یافته است؟
۳۲۷	[انبوه بودن روایات در زمینه اندیشه مهدویت]
۳۲۸	[دلیل بر تجسم یافتن اندیشه مهدویت در امام دوازدهم]

- چرا هنوز این راهبر ظهور نکرده است؟ ۳۳۵
- [وضعیت عینی و تأثیر آن در فرایند تغییر اجتماعی] ۳۳۷
- [موضع امام مهدی علیه السلام در برابر وضعیت عینی] ۳۳۹
- آیا یک فرد می‌تواند این همه نقش ایفا کند؟ ۳۴۳
- روش تغییر در روز موعود چیست؟ ۳۴۷
- کتابنامه ۳۵۱

بسم الله الرحمن الرحيم

ستایش از آن خداوندگار جهانیان و سلام و درودهایش نثار محمد و خاندان پاکیزه پاک نهادش باد.

در پی شبی دراز که بال‌های سیاهش را در طول قرن‌ها بر آسمان امت اسلامی گسترده و آن را در ظلمتی عمیق از عقب ماندگی و ایستایی و سقوط فرو پیچیده بود، از نیمه سده بیستم میلادی نشانه‌های زندگی تازه در افق این امت درخشیدن گرفت و کیان بلندبالا و نیرومند اسلام که قرن‌ها زیر زنجیرهای مستکبران و ستمگران دچار ضعف و سستی شده بود، نیروی خود را باز یافت، تا آن جا که با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران به راهبری امام خمینی با سرزندگی و پویایی و قدرت و سرافرازی برپا ایستاد و آسایش مستکبران را برهم زد و رؤیاهای طمع‌پیشگان و استعمارگران را پریشان نمود.

روشن است که امت اسلامی تحقق این زندگی تازه را وامدار امام خمینی است، اما بی تردید در زمینه اندیشه و نظر، این زندگی را مدیون سگربانان بزرگی است که با هوشیاری تمام به شناساندن مکتب اسلام و دفاع از تمامیت آن برآمدند. پیشاپیش ایشان استاد بزرگ، شهید والا مقام سید محمد باقر صدر است که دیدبان تیزبین و پیشگام بزرگ نهضت فکری نوین بود؛ چراکه او توانست از

رهگذر آثار و افکار نوآورانه و نیز عمیق و همه جانبه اش راه امت اسلامی را فراسوی خیزش فکری فراگیر اسلامی، هموار گرداند، آن هم در میان انبوهی از جریان های گسترده فکری وارداتی که برای چیرگی بر مراکز تصمیم گیری فکری و فرهنگی جوامع اسلامی و تسلط بر عقل و دل اندیشمندان و فرهیختگان این جوامع رقابت داشتند.

شهید سید محمد باقر صدر از رهگذر توانمندی بی مانندش توانست با اندیشه اسلامی نوآورانه خود، با بزرگان و اندیشمندان تمدن نوین مادی به رقابت برخیزد و فرارری عقل های آزاد، از بطلان افکار الحادی و بی پایگی بنیان های فکری و نظری تمدن مادی پرده بردارد و پویایی اندیشه اسلامی و قدرت بی مانندش را در حل مشکلات جامعه انسانی امروز و اداره زندگی نوین بر مبنای دادگری و رفاه جامعه اثبات نماید.

از این فراتر، نوآوری های فکری مکتب شهید صدر در چارچوبی خاص محدود نبود و همه عرصه های اندیشه اسلامی را در بر می گرفت، از قلمرو عام آن گرفته تا زمینه های تخصصی روزآمد مانند اقتصاد اسلامی و فلسفه تطبیقی و منطق جدید و نیز اندیشه اسلامی سنتی همچون فقه، اصول، فلسفه، منطق، کلام، تفسیر و تاریخ. وی در هریک از این شاخه ها انقلابی فکری بدید آورد و پژوهش علمی در آن زمینه را تا مرحله ای تازه و متمایز، خواه در روش و خواه در محتوا ارتقا بخشید.

به رغم گذشت بیش از سه دهه از شهادت استاد، هم چنان مراکز علمی و پژوهشگاه ها و مؤسسات تحقیقی از فکر و دانش او الهام می گیرند و مساجت اندیشه به آثار علمی و نوآوری های وی در همه عرصه های پژوهش و تحقیق علمی، سخت محتاج است. از این رو پژوهشگاه علمی تخصصی شهید صدر احیای میراث علمی و فکری وی را به شکل سزاوار شأن گران مایه آن، در طلیعه کار خویش قرار داد. با عنایت به آن که بسیاری از آثار شهید صدر به چاپ

رسیده است، این وظیفه مهم بر دو محور استوار شد:

۱. تحقیق دوباره هراثر برای دستیابی به متن اصلی مؤلف که تا حد امکان از خطاهای راه یافته در آن پیراسته باشد. میراث فکری شهید صدر علوم و زمینه‌های تخصصی گوناگون در زمینه معارف اسلامی را در سطوح فکری مختلف دربر می‌گیرد. بدین روی پژوهشگاه وظیفه تحقیق در این زمینه را بر عهده یک گروه علمی زیر نظر دانشمندان متخصص در شاخه‌های گوناگون اندیشه اسلامی، فراهم آمده از شاگردان آن شهید و نیز عالمان دیگر نهاد. این گروه علمی توفیق یافت تا آن آثار را با بالاترین درجه دقت و امانت‌داری علمی عرضه نماید. شاخصه‌های علمی و فنی امر پژوهش متون عربی را به تفصیل در مقدمه آن آثار یادآور شده‌ایم.

۲. ترجمه این آثار به زبان‌های زنده، در حد امکان. در این میان ترجمه فارسی این آثار به دلایل مختلف از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، از جمله نیاز مبرم فرهیختگان فارسی زبان، تا در کشاکش برخورد آرا و افکار دوره معاصر، اندیشه‌های بنیادین دینی و اسلامی خود را از منابع اطمینان‌بخشی دریافت کنند، و بدون تردید آثار به جای مانده از این استاد فقید، از چنین ویژگی‌ای برخوردار است.

پیش از این برخی از کتاب‌های استاد شهید به زبان فارسی ترجمه و منتشر شده بود، که باید از همه مترجمان عالقدری که در این زمینه تلاش‌های ارزشمندی نمودند تشکر و قدردانی کرد، اما بیشترین آثار ویژگی‌های مطلوب ترجمه امانت‌دار و گویا و رسا را نداشتند. افزون بر این همین ترجمه‌ها نیز هم‌اکنون در بسیاری از مراکز فرهنگی و علمی در دسترس علاقه‌مندان نیست.

برخی از آثار به جای مانده از شهید بزرگوار با کوشش این پژوهشگاه و پس از شهادت مؤلف آن به دست آمده و چاپ شده‌اند، از این رو این آثار جدید و یا برخی از آن‌ها، نیازمند ترجمه به زبان‌های دیگری باشند.

با توجه به نکات بالا پژوهشگاه بر آن شد که مهم‌ترین تألیفات شهید صدر را به شیوه‌ای صحیح و توسط گروهی از مترجمان زبده به زبان فارسی برگردانده و در اختیار اهل فضل و علم قرار دهد. در این ترجمه‌ها سعی وافر بر آن بوده است که امانت و دقت در نقل آرا و افکار به خوبی رعایت شود، علاوه بر آن، گویایی و شباهتی آن‌ها نیز در حد مطلوب فراهم باشد. البته پس از پایان کار ترجمه، ویرایش‌های محتوایی و صوری و تطبیق ترجمه با متن عربی با دقت تمام انجام گرفت تا هرگونه خلل احتمالی در این زمینه منتفی شود.

مجموعه‌ای که اکنون پیش روی خواننده گرامی قرار دارد، در بردارنده سه کتاب از آثار ارزشمند شهید صدر است.

نخستین اثری که در این مجلد پیش روی خوانندگان گرامی قرار می‌گیرد، «فدک در تاریخ» نام دارد که از جذاب‌ترین و ژرف‌ترین آثار نگاشته شده در موضوع فدک به شمار می‌رود. یعنی موضوعی که در زمره تنگناهای سخت تاریخ اسلام جای دارد و احساس‌های متضادی در سایه آن گرد آمده است.

آن‌چه مایه شگفتی است، این است که شهید صدر در هنگام انجام این پژوهش، در میانه دومین دهه عمر گرامی خویش به سر می‌برده است.^۱ با وجود این، عمق و دقت مباحث تاریخی، فقهی و فلسفی کتاب، خیره‌کننده است و به تنهایی برای گواهی بر نبوغ و احاطه علمی شهید صدر کفایت می‌کند.

دومین کتابی که در این مجلد جای دارد، «پژوهشی درباره ولایت» است که نویسنده شهید آن را به عنوان دیباچه‌ای بر کتاب «تاریخ الشيعة الامامية و اسلافهم»

۱. بنا به پژوهش‌های صورت گرفته به احتمال بسیار زیاد این کتاب گردآوری نگاشته‌هایی است که شهید صدر در کودکی برای سخنرانی در مراسم مذهبی تهیه می‌کرده است و آن‌ها را در یکی از تعطیلات حوزوی که در حدود ۱۳ سالگی او بوده، سامان داده و سپس رها کرده تا به درخواست شیخ محمد کاظم کتبی و در سال ۱۳۷۴ ق. به چاپ رسانده است. بنگرید به: محمد باقر الصدر، السيرة والمسيرة في حقائق ووثائق، ج ۱، ق ۲، ص ۱۵۵.

تألیف دکتر عبدالله فیاض (۱۳۳۵-۱۴۰۴ ق.) نگاشته است. این اثر اولین بار به صورت مستقل با نام «التشیع والاسلام» و سپس با نام‌های گوناگون انتشار یافت؛ اما ما این نام را برای آن برگزیدیم؛ زیرا خود نویسنده در نامه‌های گوناگون از این اثر با نام «بحث حول الولاية» یاد کرده است.

پس از چاپ اولین ترجمه کتاب به زبان فارسی، نقدهایی برای این اثر از سوی برخی اندیشمندان وارد شد. شهید صدر آن نقدها را در نوشته‌ای مجزا پاسخ گفت که سوگ‌مندانه به دلایلی به چاپ نرسید. از این رو نویسنده، بخش‌هایی را که در واقع پاسخ به آن نقدها بود، به متن نخست کتاب افزود. «گروه تحقیق» آن افزوده‌ها را که به قلم نویسنده بزرگوار سامان یافته بود، به دقت بررسی و به این اثر اضافه کرده است.

سومین اثر که در این مجلد جای گرفته، کتاب «پژوهشی درباره امام مهدی علیه السلام» است که آن شهید به عنوان دیباچه کتاب «موسوعة الإمام المهدي عجل الله تعالی فرجه الشریف» تألیف شهید بزرگوار آیت الله سید محمد صدر نگاشته بود و بعدها به صورت اثری مستقل به چاپ رسید. این اثر نیز همانند دیگر آثار شهید سید محمد باقر صدر جایگاهی والا دارد و با حجم اندک، پاسخ‌هایی منطقی و قانع‌کننده به پرسش‌ها و ابهام‌ها درباره اندیشه مهدویت به دست می‌دهد.

شایان ذکر است که توضیحات نویسنده بزرگوار با متون محترم در پاورقی، با درج عنوان مشخص شده است و سایر توضیحات که بدون عنوان آورده شده، از سوی گروه تحقیق پژوهشگاه افزوده شده است.

همین جا باید از برخورد بزرگ‌منشانه وارثان شهید، یاد آوریم که این پژوهشگاه را پشتیبانی نمودند و رخصت ویژه نشر و احیای میراث علمی شهید صدر را به این پژوهشگاه دادند.

سرانجام برخورد بایسته می‌دانیم که سپاس فراوان خویش را به حضور هیأت علمی ناظر بر تحقیق میراث شهید، گروه تحقیق، گروه ترجمه، گروه ویرایش و همه

دانشوران و پژوهشگرانی که در فراهم سازی این میراث و عرضه آن نقش داشتند، تقدیم داریم و از خداوند بزرگ بخواهیم تا تلاش های آنان را قبول فرماید و ایشان و ما را با پاداش کریمانه اش بنوازد، که او شنوا و اجابتگراست.

پژوهشگاه علمی - تخصصی شهید صدر

www.ketab.ir